

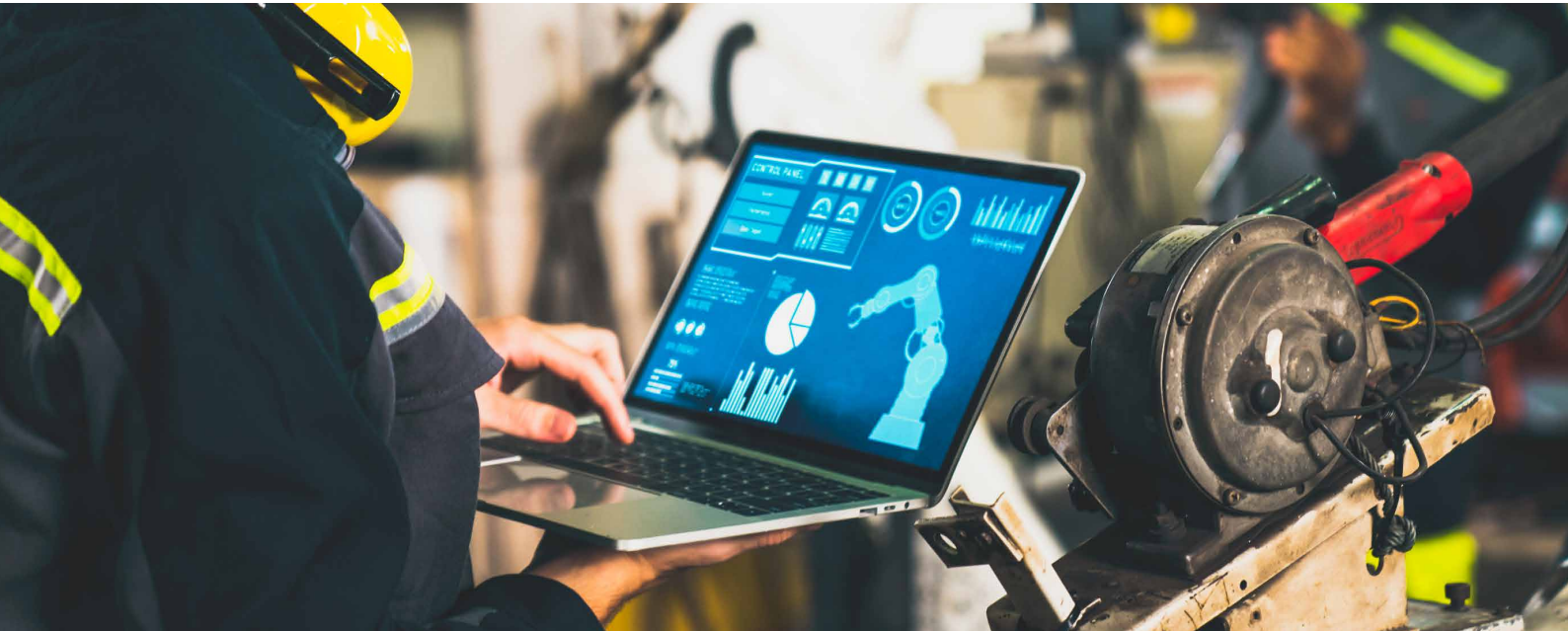
MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

EESTI TÖÖSTUSPOLIITIKA 2035

2023

SISUKORD

EESSÕNA	3
SISSEJUHATUS	4
Tööstussektori lühiülevaade	4
Tööstuspoliitika dokumendi vajalikkus	4
Seosed teiste dokumentidega	5
Tööstuspoliitika missioon, visioon ja tulemusmõõdikud 2035	5
TÖÖSTUSPOLIITIKA EESMÄRGID	7
1. Majanduskeskkond ja konkurentsivõime	7
2. Tööjõud ja haridus	7
3. Tööstuse automatiseerimine ja digipööre	9
4. Innovatsioonipööre	10
5. Kestlikkus	10
6. Tööstuse nähtavus	11
7. Tööstuse regionaalne arendamine	12
Tööstuspoliitika elluviimine ja juhtimine	13
LÕPPSÕNA	14

EESSÕNA

Eesti majanduse vundament on meie pika ajaloo ja tugevate väärtustega tööstus, mille panus riigi majandustulemustesse, tööhõivesse ja majandusjulgeolekusse on asendamatu. Ometi ei ole tööstusel viimastel aastatel olnud kerge ja ees seisavad uued väljakutsed. Tõsi, kriisid tulevad ja lähevad ning Eesti ettevõtted oskavad neist väljuda varasemast tugevamana. Meie ettevõtted on kiired kohanema, tugevad üles ehitama konkurentsivõimelist ärimudelit ja nutikalt lahendama probleeme kestlike lahendustega.

Eesti tööstust ootab ees uus ajajärk. Maailm ja rahvusvaheline turg tõmbab tööstust üha enam kestliku ja kõrgtehnoloogilise arengu poole – konkurentsipüsimeks tuleb hoida aina kiireneva arenguga sama tempot. Lisaks kirjeldavad pikaajaliste muutuste suunda siseriiklikud arengukavad nagu Eesti 2035 arengukava, Kliimaeesmärgid 2050, Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2035 (edaspidi *TAIE 2035*).

Järgmine samm on tõsta Eesti tööstuse lisandväärtust ja tugevdada konkurentsivõimet kogu maailmas. Selleks peavad nii ettevõtted kui ka riik panustama uute tehnoloogiate, teenuste, toodete ja ärimudelite arendamisse. Uue majanduse ehitajad – töäjõud – mis oskab tuleviku meieni tuua, lahendused luua ja neid töös hoida, peab olema tark, leidlik ja kvalifitseeritud. Eesti ühiskonna kui terviku hea käekäik ja areng sõltub valikust tuleviku suunas, mis tuleb ettevõtjatel praegu langetada.

Riik ja tööstuse erialaliidud on läbinud olulise protsessi ja jõudnud koos nägemusele, kokkuleppele, mis seab paika ühise sihi tulevikku. Et Eesti töötleva tööstusel oleks paks nahk, selge siht tulevikku ja võimekus maailmas edukalt konkureerida – ja et tagada *TAIE 2035* eesmärkide täitmine –, on siia kirja pandud Eesti tööstuspoliitika raamistik, fookus ja eesmärgid 2035. aastani.

Tiit Riisalo

Majandus- ja infotehnoloogiaminister

08.2023

SISSEJUHATUS

Tööstussektori lühiülevaade

Eesti töötleva tööstuse (edaspidi tööstus) sektor on mahult Eesti suurim majandusharu ja Eesti majanduse toimimise alus. 2021. aastal andsid tööstusettevõtted ligikaudu 15% SKPst ja sektoris oli üle Eesti hõivatud umbes 120 000 töötajat (ligi viiendik kõigist tööga hõivatutest). Kaudselt on sektori tarneahelatega seotud veel umbes 240 000 töötajat, mis moodustab koos otseste töökohtadega kokku üle poole Eesti tööhõivest. Tööstussektor on oluline tööandja ka keskustest väljaspool ja sel on tugev mõju Eesti sotsiaalmajanduslikule baasile. Lisaks töökohtade loomisele on tööstussektor ka väärtuslik kogukondade arendaja.

Eesti ekspordikäibest moodustab tööstusettevõtete panus sõltuvalt aastast ligikaudu 2/3. Tööstus on traditsiooniliselt olnud Eesti majanduse mootor, kuid tootlikkus ja lisandväärtus hõivatu kohta jääb samas märgatavalt alla Euroopa Liidu keskmise¹. 2020. aastal alanud üleilmsel tervisekriisil ja sellega kaasnenud majandusraputusel oli tööstusettevõtetele tugev mõju (probleemid tarneahelates, töötajate haigestumine jpm), kuid sektor suutis kiiresti kohaneda, uued tarnepartnerid ja turud leida ning oma rahvusvahelist konkurentsivõimet säilitada. 2021. aastal alanud energiakriisi tagajärge hindavad tööstusettevõtjad tervisekriisist juba praegu ulatuslikumaks, kuna tootmissisendite hinnad on kordades kasvanud ja see mõjutab negatiivselt ettevõtete rahvusvahelist konkurentsipositsiooni.

2022. aasta kevad tõi lisaks julgeolekukriisi, mis piiras tuntavalt osa toorainete kättesaadavust. Kiire vajadus leida uusi tarnijaid ja turge ning rakendada ressursitõhususe meetmeid mõjutab tugevalt kogu tööstussektori tarneahelate toimimist. Tootlikkuse kasvu ja Eesti majanduse tugevust mõjutab ennekõike tööstuse võime parandada enda positsiooni rahvusvahelises väärtusahelas.

Tugev tööstussektor on jätkusuutliku majanduskasvu vundament ning tööstuse lisandväärtuse ja tootlikkuse kasvades on võimalik ka Eesti majanduses läbi viia kvalitatiivne arenguhüpe.

Tööstuspoliitika dokumendi vajalikkus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, olles tihedas dialoogis tööstussektori erialaliitudega ning omades ülevaadet lisaks TAIE 2035 ja Eesti 2035 strateegiale ka teiste riiklike poliitikadokumentidest, näeb arengukavades kirjeldatud eesmärkide saavutamise toetamiseks ning Eesti tööstuse arengu tagamiseks vajadust sõnastada Tööstuspoliitika dokument, mis on kooskõlas **TAIE 2035 konkurentsivõime ja tootlikkuse tõstmise, teadmismahukuse ja kestlikkuse eesmärkidega**. Tööstuspoliitikat kujundatakse ühe konkreetse sihtrühma (töötleva tööstuse) põhjal ja see käsitleb ka teemasid, mis jäävad TAIE skoobist välja, kuid vajavad Eesti majanduse tervikliku arengu seisukohast poliitikakujundajate tugevamat tähelepanu.

Tööstuspoliitika 2035 dokumendi koostamiseks viidi läbi põhjalikud arutelud ettevõtjate ja neid esindavate erialaliitudega ning koos jõuti ühisele nägemusele ja kokkuleppele, missugused valdkonnad vajavad lühi- ja pikas plaanis tööstuse arengu seisukohast jõulisemat tegutsemist.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15216629/17177791/KS-EI-23-001-EN-N.pdf/5df7a393-8461-9270-7eaa-91a4b1c2acc6>

Seosed teiste dokumentidega

Eesti 2035 arengukava majanduse osa aluspõhimõtte ja siht on tugev ja konkurentsivõimeline majandus, st et Eesti majandus oleks uuendusmeelne ja teadmispõhine ning vastutustundlik inimeste ja looduse suhtes.

MKMi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*) ühiselt koostatud arengukavas TAIE 2035 tuuakse välja, et Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus kasvatavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele. TAIE 2035 üks keskne mõõdik on Eesti tööjõu tootlikkus, mis peab 2035. aastaks kasvama 110%-ni Euroopa Liidu keskmisest. Eesti tööstussektori tööjõu tootlikkuse näitaja oli 2022. aastal 58% Euroopa Liidu keskmisest².

Riigikantselei 2023. aastal välja antud Rohepöörde tegevuskava annab suunad Eesti majanduse kestlikuks arendamiseks.

Tööstuspoliitika missioon, visioon ja tulemusmõõdikud 2035

Tööstuspoliitika missioon:

- Luua alus Eesti tööstuse kestlikuks arendamiseks;
- Eesti ettevõtluskeskkonna arendamisel lähtutakse tööstussektori vajadustest;
- Seada ühised fookused ja eesmärgid avalikule ja erasektorile Eesti tööstuse arendamiseks aastani 2035.

Tööstuspoliitika visioon 2035: Eesti tööstus on tark, kõrgtehnoloogiline, kestlik, välisurgudel hinnatud ning konkurentsivõimeline.

Tööstuspoliitika tulemusmõõdikud 2035:

- Tööstuse lisandväärtus töötaja kohta EL27 keskmisest on >80% (2022a – 58%)
- Tööstuse ekspordi osakaal tööstustoodangust on >80% (2021a – 70%)
- Kestlikkuse põhimõtete rakendamine tööstuses, lähtudes konkurentsivõimest, tootlikkusest ja teadmismahukusest.

Kui Eesti soovib saavutada endale seatud tootlikkuse eesmäärke ehk jõuda tööjõu tootlikkuses 110%-ni Euroopa Liidu keskmisest, on vajalik panustada tööstussektori arendamisse.

Seetõttu on MKM koos tööstuse erialaliitudega määratlenud seitse peamist eesmärki:

- 1. Majanduskeskkond.** Majanduskeskkond on konkurentsivõimeline ja stabiilne (sealhulgas sisendmaksud on konkurentsivõimelised, tagatud on vajalik infrastruktuur);
- 2. Tööjõud ja haridus.** Tipp- ja oskustööjõud on tagatud üle Eesti, kaasaegne haridussüsteem arvestab tööturu vajadusi;
- 3. Tööstuse automatiseerimine ja digipööre.** Digitaalsete lahenduste, sh automatiseerimise rakendamine ja kasutamine on tööstusettevõtete igapäevase toimimise osa.

² Tööstuse lisandväärtust Statistikaamet eraldi ei arvuta. 58% ELi keskmisest on saadud Eurostati andmete põhjal tehtud MKMi analüüsist.

4. **Innovatsioonipööre.** Innovaatiline mõtlemine ja tegutsemine ning süsteemne arendustegevus on tööstuse igapäevategevuse osa, mis panustab nii uute toodete, tehnoloogiate ja teenuste loomisse kui ka ettevõtte tegevusprotsesside parendamisse.
5. **Kestlikkuse põhimõtete rakendamine.** Ettevõtted rakendavad oma igapäevases tegevuses läbivalt kestliku majandamise põhimõtteid ning kasvatavad seeläbi oma konkurentsivõimet ja tootlikkust.
6. **Tööstuse nähtavus.** Tööstus on Eesti peamise majandusharuna nähtav ja väärtustatud ning tööstusettevõtetega arvestatakse otsuste tegemisel.
7. **Regionaalne ettevõtlus.** Regionaalse ettevõtluse arengut toetatakse süsteemselt ja terviklikult ning sellega arvestatakse otsuste tegemisel.

Tööstuse arendamisel ja Tööstuspoliitika rakendamisel on MKMi olulisemad partnerid Eestis tööstuse erialaliidud, tööstusettevõtted, Riigikantselei, HTM, Kliimaministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Välisministeerium ja Rahandusministeerium.

TÖÖSTUSPOLIITIKA EESMÄRGID

1. Majanduskeskkond ja konkurentsivõime

Eesmärk: Majanduskeskkond on konkurentsivõimeline ja stabiilne (sealhulgas sisendmaksud on konkurentsivõimelised, tagatud on vajalik infrastruktuur).

Tööstusettevõtete arengut pidurdavad nii riigi kui ka ettevõtete enda suutlikkus käia kaasas globaalsete trendidega, lühikese etteteatamisega muudatused regulatsioonides või muutused avaliku sektori tegutsemispraktikates. Kui majanduskeskkond on ettearvamatult puudub stabiilsus, siis pelgavad ettevõtjad võtta riske ja väldivad suuremate investeeringute tegemist. Eesti tööstus näeb ärivõimalust ja tahab kasvada³. Eesti tööstusettevõtteid on kinnitanud oma positsiooni globaalsel turul, neid hinnatakse nii kvaliteedi, hea kohanemisvõime, paindlikkuse kui ka hea ärikultuuri poolest.

Konkurentsivõimelises majanduskeskkonnas on kohalikel ettevõtjatel võimalik olla edukas nii sise- kui ka välisurgudel. Nad saavad teenida tulu, panustada ümbritsevasse keskkonda ja väärtustada inimest. Konkurentsivõimeline majanduskeskkond toob Eestisse välisinvesteeringuid, uusi teadmisi ja oskusi. Ettevõtetele on lihtsam leida partnereid ja Eestit võetakse globaalsel turul tõsiselt.

Konkurentsivõime hoidmiseks ja kasvatamiseks peab riik jälgima, kuidas muutub lähiriikide ärikeskkond ja globaalne turg, mis on tulevased trendid ja võimalikud ärisuunad. Kohalikul tasandil peab riik tagama ettevõtlastele soodustavad meetmed, infrastruktuuri (välisühendused, transporditaristu, elektri- ja andmesidevõrk jne) ja regulatiivse raamistikku.

Tööstuse toimimiseks ja arenguks on vajalik muuhulgas tagada:

- **stabiilne ja tööstuse sisendhinnasid konkurentsivõimelisena hoidev maksusüsteem (keskkonnatasud, energiatasud, siseriiklikud toetused jne);**
- **minimaalsed regulatiivsed tegevuskulud;**
- **ligipääs kapitalile kõikides regioonides;**
- **kohalike ressursside jätkusuutlik väärindamine ja kättesaadavus;**
- **rahvusvaheline koostöö ekspordi edendamiseks;**
- **vajaliku infrastruktuuri olemasolu.**

2. Tööjõud ja haridus

Eesmärk: Tipp- ja oskustööjõud on tagatud üle Eesti, kaasaegne haridussüsteem arvestab tööturu vajadusi.

Eesti tööstus on kiirelt arenev ja üha rohkem tehnoloogiapõhiseks muutuv majandusharu. Töösturite hinnangul on praegu ja ka tulevikus suurim väljakutse puudus kvalifitseeritud tööjõust. Haridussüsteem ei kasvata piisavalt uut tööjõudu, välis- ja kättesaadavus on piiratud ning tööstuses töötamise maine on noorte seas üldjuhul madal.

Rahvastikum muutused (eelkõige rahvastiku vananemine) toovad kaasa järgneva: pensionile siirdub rohkem inimesi, kui asub tööle uusi – st et töötajate asendusvajadus tööturul ei ole rahuldatud, mitteaktiivseid inimesi proovitakse kaasata tööhõivesse üha enam. Tööandjad peavad tõenäoliselt lähitulevikus kohandama töötingimused ja -korraldused

³ Swedbank tööstuse uuring 2022

töötajate eelistuste järgi.⁴ OSKA 2020. aasta töötleva tööstuse uuring kinnitab töösturite väidet ja toob välja, et tulevikus on tööturul vajalikud oskused tööstusspetsiifilised ja info- ja kommunikatsioonivaldkonnast. Lisaks on tarvis omandada oskusi järgmistes valdkondades: kõrgtehnoloogiliste seadmete arendus, käitamine ja hooldus, optimeerimine, kvaliteedijuhtimine, andmeanalüüs, nn „targa tellija“ oskus, baasdigioskused iseseisva ja vilunudkasutajatasemel, valdkondliketarkvaralahendustekasutamine ja programmeerimine.

OSKA töäjõuvajaduse prognooside kohaselt on erialase ettevalmistusega valdavalt kõrgharidusega töäjõudu vaja rohkem kui koolitatakse masina- ja metallitööstuses, metsanduses ja puidutööstuses, info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate valdkonnas, energeetika ja kaevandamise valdkonnas, keemia- ja plastitööstuses, põllumajanduses ja toiduainetööstuses, ehituse ning vee- ja jäätmemajanduse valdkondades. Töötajate nappuse üks põhjus on asjaolu, et neid tuleb haridussüsteemist liiga vähe. Tööstuserialad ei ole noorte hulgas kuigi populaarsed, soov õppida reaalaaineid ja tehnoloogiaõppe tase põhikoolis on liiga madal. See muudab omakorda kehvemaks üldist ettevalmistust nii edasisteks õpinguteks kui ka tööstuserialadele tööle minekuks.

Hariduses tuleb populariseerida tööstuserialasid ja laiemas vaates reaalaaineid, et nii noored kui ka juba töäjõuturul olijad realiseeriks end lõpuks mõnel tööstuserialal. Praegu on tööstuserialadele sisseastumine ja nende lõpetamine nii kõrghariduses kui ka kutseõppes pigem langevas trendis⁵. Lisaks on töäjõuturu väljakutse inimeste suunamine ümber- ja täiendusõppesse ja nende motiveerimine asuda tööle just tööstusesse. Toetada tuleb ka tööstustes juba töötavaid inimesi, et nende oskused ja teadmised areneksid innovatsiooni- ja digipöörde ning roheleppes kontekstis hoogsamalt. Nii kasvab töötaja kohta tekkiv lisandväärtus ja töötajaskonna areng saab ka tuge laiemalt.

OSKA 2023. aasta töäjõu vajaduse uuring „Masina-, metalli- ja elektroonikatööstus ning mootorsõidukite hooldus ja remont“ järeldeb selgelt, et Eestis on tugev inseneride puudus. Vajadus on spetsialistide järele, kes oskavad hallata ja seadistada automaatseid juhtimissüsteeme, tunnevad andmeanalüüsi ja selle tõlgendamist, roboti seadistamist ning automaatseadmete ja robotite käitamist. Puudu on tootearendus- ja turundusoskusi ning materjalitehnoloogia ja kõrgtehnoloogiliste seadmete tundmist. Töötajatel tuleb täiendada ka oma digi- ja üldoskusi.⁶

Töäjõupuudus on Eesti majanduse arengu otsene takistus. Kui kõrvutada Eesti tööstusettevõtete soov investeerida ja kasvada, digitaliseerimise ja automatiseerimise väljakutsed, töäjõu olemasolu praegu ja tulevikus ning ka haridussüsteemist lisanduvad uued potentsiaalsed töötajad, siis on selge, et ilma välistöäjõuta seda töäjõuvajadust katta pole võimalik.

Tööstusele tarviliku töäjõu loomiseks on vaja:

- **terviklikku töäjõupoliitikat ja senisest tõhusamat koostööd HTMi ja teiste tööturu väljakutseid lahendavate ministriumite ning ettevõtjate vahel;**
- **viia haridussüsteem kooskõlla tööturu vajadustega;**
- **luua tööstuse vajadustest lähtuvaid ja tuleviku tööga arvestavaid õppekavasid ja parandada reaavaldkondade nähtavust;**
- **soodustada täiendus- ja ümberõpet nii tööstuses juba töötavate inimeste kui ka väljastpoolt sisenejate hulgas;**

4 Inseneriakadeemia programmi aluspaber

5 <https://oska.kutsekoda.ee/uuring/tootlev-toostus/>

6 Haridus- ja teadusministeerium, Inseneriakadeemia

- planeerida tööturu praegusest ja tulevikuvajadusest lähtuvat kvalifitseeritud välistööjõu kaasamise süsteemi.

3. Tööstuse automatiseerimine ja digipööre

Eesmärk: Digitaalsete lahenduste, sh automatiseerimise rakendamine ja kasutamine on iga tööstusettevõtte igapäevase toimimise osa.

Digitaliseerimine tähendab tööstuspoliitika dokumendi vaates digitaalsete tehnoloogiate, automatiseerimise, tehisintellekti ja robotika lahenduste kasutuselevõtmist tööstuses. Eesti potentsiaal majandusarenguks IKT-võimaluste abil on endiselt veel väga suur, eriti erasektoris. Kuigi digitaliseerituse tase on erasektoris võrreldes teiste riikidega keskmisel tasemel, on väikese ja keskmise suurusega ettevõtted (VKE) maha jäänud. See tähendab, et ettevõtted ei saa digimajandusest veel täit kasu. Suurem osa ettevõtteid kasutab uut tehnoloogiat harva, näiteks suurandmeid kasutab neist ainult 10% ja tehisintellektilahendusi 3%, mis jääb alla Euroopa digikümneni 75% eesmärgi.⁷

Tark tööstus on oluline märksõna, mis iseloomustab tänapäevast tööstust ja järgnevate aastate põhilist arengusuunda. Koos IKT sektori arenguga on tööstuse digitaliseerimisel tekkinud võimalus teha suur arenguhüpe ja saavutada konkurentsieelis. Esmane ja jätkuv väljakutse on ettevõtete teadlikkus erinevatest uutest digitaaliseerimise lahendustest ja oskus neid rakendada. Peamised tõrked seisnevad väheses oskuses hinnata ettevõtte protsesse digitaliseerimise vaatest, välja pakkuda ja rakendada sobivaid lahendusi, ning teadmatuses, kas digitaliseerimisse tehtud investeering on tasuv.

Lisaks eelnevale on tööstuse digitaliseerimise väljakutsed tööstuses andmete kogumine ja kasutamine, tehisintellekti (TI) ja robotika lahenduste kasutusele võtmine, ressursside parem väärindamine uute tehnoloogiatega ning küberturvalisuse tagamine.

Andmed on tööstuses tootmisprotsesside efektiivse ümberkorraldamise, täiendamise ning uute tehnoloogiate kasutusele võtmise põhialus. Eesmärk on kasvatada ettevõtete võimekust oma andmeid koguda, töödelda ja analüüsida ning selle põhjal vajalikke juhtimisotsuseid teha.

TI ja robotika lahendused on kõrgtehnoloogilise tööstuse tulevik. Eestis planeerivad või kasutavad TI ja robotika lahendusi praegu veel vähesed ettevõtted, kuid teadlikkuse tõstmise ja kompetentsikeskuste loomise kaudu soodustame TI ja robotika lahenduste kasutuselevõttu tööstusettevõtetes.

Uued tehnoloogiad loovad võimaluse kasutada tootmisprotsessi ressursse kestlikumalt ning luua samade ressurssidega rohkem lisandväärtust. Uute tehnoloogiatega aitame kaasa nii ettevõtte ressursitõhususe eesmärkide saavutamisele kui ka üldiste roheleppes seatudeesmärkide täitmisele. Uued tehnoloogiad ja tootmisprotsesside digitaliseerimine loovad eelduse kestlikule majandamismudelile üleminekuks ja toetavad innovatsiooni ettevõttes.

Tark tööstus on oluliselt kasvatanud **küberünnakute arvu** tööstusettevõtetele. Nii riigi kui ka tööstusettevõtete tähelepanu keskmes järgmistel aastatel on vajadus panustada ettevõtete teadlikkuse tõusu küberohtudest ja investeerida rohkem küberturbe parandamisse.

Tööstuse digitaliseerimiseks on vaja:

- tõsta teadlikkust digitaliseerimisest, sh automatiseerimisest ja tagada vajalikud pädevused ning ressursid;

- tõsta võimekust rakendada ja integreerida erinevaid tehnoloogiad;
- tõsta digitaalset võimekust kestlikule majandamismudelile üleminekuks.

4. Innovatsioonipööre

Eesmärk: Innovaatiline mõtlemine ja tegutsemine ning süsteemne arendustegevus on tööstuse igapäevategevuse osa, mis panustab nii uute toodete ja teenuste loomisse kui ka ettevõtte tegevusprotsesside parendamisse.

Eesti tööstusettevõtjad on tootlikkuse näitajatelt EL keskmisest oluliselt madalamal tasemel. Ettevõtte arengus järgmise sammu astumise eeldus on süsteemne ja järjepidev arendustegevusse investeerimine, näiteks tõstes ettevõttesisest arendustegevuse võimekust (arendustöötajate abil) või luues tõhusa koostöö vorme teadusasutustega. Paraku on Eestis kättesaadav vajalik teadmus piiratud. Tehnoloogiate ja kõrgtehnoloogiliste toodete arendamine eeldab välisekspertide kaasamist ja rahvusvahelist koostööd.

Tehnoloogilise innovatsiooni, arendustegevuse ja jätkusuutlikkuse tagamiseks tööstuses tuleb teadvustada, et arendustegevusega kaasneb lisandväärtuse kasv. Paljud ettevõtted (aga mitte kõik) teevad ülikoolidega arenduskoostööd ja panustavad ka ise tootearendusse. Samas puuduvad peamiselt VKEdel vastavad pädevused ja võimekus – või ei ole need piisavad – mistõttu hinnatakse tehnoloogilise innovatsiooni ja arendustegevustega seotud riske kõrgeks. Siinkohal on riigi roll aidata tõsta ettevõtetes vajalikke pädevusi ning maandada ettevõtetes arendusprojektidega (nt rakendusuringud uue toodete, tehnoloogiate või teenuse väljatöötamiseks) kaasevaid riske. Riskide kaasmaandamine on äärmiselt oluline, sest innovatsioon sünnib korduvate riskantsete eksperimenteerimiste ja katsetuste kaudu.

Lisaks toote- ja/või teenuse innovatsioonile on ettevõtete jaoks olulised arendustegevused ettevõtte üldises toimimises ja ärimudelites, milleks võib olla nii innovatsioonitööprotsessides, väärtusahela laiendamises kui ka uute turgude leidmises.

Et suurendada innovatsiooni ja arendustegevuste mahtu ettevõtetes, on vaja tõhustada:

- **teaduse- ja arendustegevuse ja innovatsioonivõimekuse toetamist;**
- **tööstuse ja teadus- ja arendusasutuste vahelist koostööd;**
- **toetustegevusi tööstuses vajalike rakendus- ja eksperimentaaluuringute ning analüüside läbiviimiseks;**
- **riiklike õppekavade suunamist tööstuses vajalike võimekuste suunal;**
- **investeeringuid ettevõtete arendustegevusse;**
- **välisekspertiisi kaasamist ja rahvusvahelist koostööd, mh erialaliitude kaudu.**

5. Kestlikkus

Eesmärk: Ettevõtted rakendavad oma igapäevases tegevuses läbivalt konkurentsivõimelise kestliku majandamise põhimõtteid ning kasvatavad seeläbi oma konkurentsivõimet ja tootlikkust.

Keskkonnasäästlikkus majanduses on tulnud selleks, et jääda. Lisaks üldisele keskkonnateadlikkusele ja vajadusele vähendada tööstuse keskkonnajalajälge, on EL kehtestanud erinevad eesmärgid, nendega seotud regulatsioonid ja toetusmeetmed nullsaaste saavutamiseks. Tööstuspoliitika seisukohalt tuleb vaadelda keskkonnateemasid laiemalt ja tegeleda üleminekuga kestlikule majandusmudelile ehk vaadelda terviklikult ettevõtete majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnamõju.

Eesti peamised ekspordipartnerid Skandinaavias ja Lääne-Euroopas (ca 75% kogu Eesti ekspordi mahust)⁸ on kehtestanud või on kehtestamas siseriiklikke kestlikkusega seotud eesmärgid, mis laienevad ka imporditavatele kaupadele ja neid tootvatele ettevõtetele. See tähendab, et Eesti ettevõtted ja majanduskeskkond üldiselt peavad suutma neid globaalseid trende järgida ja viia ellu vajalikke muudatusi. See loob vajaduse järjepidevalt tösta ettevõtjate seas teadlikkust, et kestlikule majandusmudelile üleminek ning sellest tulenevalt uute ärimudelite kasutuselevõtt on võimalus, mis tagab turu olemasolu pikas plaanis.

Tööstusettevõtete jaoks seondub kestlikkus näiteks selliste märksõnadega nagu energia- ja ressursitõhusus, ringmajandus, keskkonnasäästlikud tooted, teenused ja protsessid ning säästlikud tarneahelad. Sellest tulenevalt on keskkonnasäästlike ja jätkusuutliku majandamise teadmiste ja oskuste vajadus tööstuses järjest kiiremal tõusuteel ning vajadus kestlikkusega seotud komponente lisada erinevate tasemete õppekavadesse kui ka täiend- ja ümberõppesse.

Eelnevast lähtudes käsitleb Tööstuspoliitika kestlikkust, sh rohelepet kui äristrateegiat ning võimalust Eesti tööstuse konkurentsivõime ja tootlikkuse tõstmiseks.

Riigi ja tööstussektori ühine ülesanne on tagada kestlikkusega seotud eesmärkide saavutamine ja regulatsioonide rakendamine, arvestades tööstussektorite eripärasid, konkurentsivõimet turul ning rahvusvahelist ärikeskkonda. Eelistada tuleb kestlikkuse eesmärkide saavutamist innovatsiooni, teadus- ja arendustegevuse, keskkonnasõbralikumate tehnoloogiate juurutamise kaudu, vähendades otseseid piiranguid majanduskeskkonnale.

Ettevõtjad ootavad kestlikkuse osas õigusselgust ja stabiilsust, et tagada stabiilne investeerimiskeskond. Oodatud on riigi pikaajalised seisukohad ja otsused ning selgete piiride määratlemine ettevõtluskeskkonna arendamiseks.

Kestlikkuse eesmärkide saavutamiseks on vaja:

- **tõsta kestlikkusega seotud teadlikkust;**
- **panustada rohetechnoloogiate⁹ arendamisse ja rakendamisse;**
- **tuua Eestisse rohetechnoloogiatega seotud välisinvesteeringud;**
- **suurendada tööstussektori ressursi- ja energiatõhusust;**
- **juurutada ringmajanduse printsiipe;**
- **arvestada kestlikkust puudutavate Eesti ja EL regulatsioonide väljatöötamisel tööstuse eripäradega, kaasates arvamusesse teiste seas ka erialaliite.**

6. Tööstuse nähtavus

Eesmärk: Tööstus on Eesti peamise majandusharuna nähtav ja väärtustatud ning tööstusettevõtete arvatakse otsuste tegemisel.

Eesti suurima majandusharuna ei ole Eesti tööstussektor piisavalt nähtav ega tuntud. Tööstuse kuvand pärineb sageli aastakümnete tagant, mis tekitab rohkesti eelarvamusi nii

⁸ <https://data.stat.ee/profile/country/ee/>

⁹ <https://energiatalgud.ee/moisted/rohetechnoloogia>

otsustajate, kodanike kui ka välispartnerite seas.

Samas on tööstussektoril oma mahukusest tulenevalt Eestis kõige suurem potentsiaal tootlikkuse kasvuks ja seeläbi oluline mõju Eesti majandustulemustele. Digi- ja innovatsioonipöörde ja rohelepe tingimustes hoogsalt uuenev tööstusvaldkond saab olla suunanäitaja kogu ettevõtluse innovaatilisemaks ja kestlikumaks muutumisel, et vastata ühiskonna ootustele (kestlikumad tooted, nutikam tootmisprotsess, kaasaegsete töökohtade loomine ja hoidmine üle Eesti jpm).

Tööstusel on sektori arengu nähtavuse tõstmiseks vajadus eraldi strateegia järele. Strateegilise lähenemise eesmärk on, et erinevate riiklike ja regionaalsete tegevuste ning otsuste ettevalmistamisel, otsustamisel ja elluviimisel oleks arvestatud Tööstuspoliitikas kirjeldatud tööstuse arendamise eesmärkide, põhimõtete ja lähtekohtadega.

Tööstuspoliitika paremaks nähtavuseks on vaja:

- **koordineerida kommunikatsiooni tööstussektori sektoris sees ja sektorist välja;**
- **tõsta ühiskonna teadlikkuse tööstussektori olulisusest ja võimalustest;**
- **parandada tööstuse rahvusvahelist nähtavust;**
- **võimendada tööstuse erialaliite oma sektori nähtavuse tõstmiseks.**

7. Tööstuse regionaalne arendamine

Eesmärk: Regionaalse ettevõtluse arengut toetatakse süsteemselt ja terviklikult ning nendega arvestatakse otsuste tegemisel.

Eestis on umbes 7900 töötleva tööstuse ettevõtet, millest suure osa moodustavad väikesed ja keskmised ettevõtted. Riiklike strateegiate ja arengukavade koostamisel ja elluviimisel saavad keskustest kaugemad regioonid sageli vähe tähelepanu ning jäävad fookusest välja.

Samas on tööstus just see majandusharu, mille ettevõtted tegutsevad kõikjal ja annavad olulise panuse regionaalsesse majandusse ning tööhõivesse. Arvestades, et keskmiselt iga tööstuses loodav ametikoht loob juurde 2-4 kaudset töökohta, on tööstusel väga oluline roll maapiirkondade majanduslikul toimetulekul ning ääremaastumise vältimisel. Samas on keeruline leida maapiirkondadesse kvalifitseeritud tööjõudu, kuna inimesed ei soovi keskustest kaugemal töötada või puudub töökoha lähedal sobiv elukeskkond.

Tööstuse regionaalarengu arendamiseks on vaja:

- **tasakaalustatud regionaalarengut läbi ettevõtluse/tööstuse toetamise maakohtades;**
- **tööstuse huvide esindamist üleriigilises planeeringus;**
- **motiveerida ja toetada kohalikku inimest ettevõtlusega alustamisel;**
- **soodustada koostööd kohaliku omavalitsusega, et toetada tööstuse arengut regioonis, näiteks tööstusalade arendamisel ja vajaliku infrastruktuuri arendamisel;**
- **panustada koostöös kohaliku omavalitsusega tööjõu leidmisse ja koolitamisse;**
- **luua KOVidele ettevõtluskeskkonna arendamiseks motiveerivad tingimused;**
- **suunata keskkonna häirimisega seotud tasud KOVile;**
- **panustada KOVi ja tööstuse vahelise koostöö arendamisse;**
- **toetada kapitali kättesaadavust.**

Tööstuspoliitika elluviimine ja juhtimine

- Tööstuspoliitika dokumendi eesmärkidest lähtuvalt lepivad MKM ja eelpool nimetatud partnerid kokku iga-aastased tegevused nende elluviimiseks.
- MKM ja tööstussektori esindajad uuendavad vajadusel tööstuspoliitika põhiteksti iga 4 aasta järel. Iga-aastaseid tegevusi koordineeritakse ja täiendatakse jooksvalt.
- Tööstuspoliitika üldiste seisukohtade järgimise ja kokkulepitud tegevuste teostamise järelevalve eest vastutab tööstuspoliitika omanikuna MKM.

LÕPPSÕNA

Eesti tööstussektoril on oluline roll Eesti jätkusuutlikus arengus. Tööstus mõjutab oluliselt riigi majandustulemusi, sotsiaalmajanduslikke näitajaid ja suutlikkust seatud keskkonnaeesmärke ellu viia. Seetõttu on oluline, et nii riik kui ka tööstussektor seaksid ühiselt eesmärgi ja võtaksid ette tegevusi Eesti arengu eestvedamisel ning pikaajsete riiklike sihtide poole püüdlemisel. Tööstussektoriga koos loodud Eesti Tööstuspoliitika 2035 annab riigile ja tööstusele selged ühised eesmärgid ja määratleb valdkonnad, mille arendamisse on vajalik riigil ja tööstussektoril üheskoos panustada.

